

Från backstuga till egen gård

När befolkningen i Lysingsbygden växte under århundradenas lopp, flyttade företagsamma nybyggare upp i skogarna och röjde undan skog för sina åkerlappar.

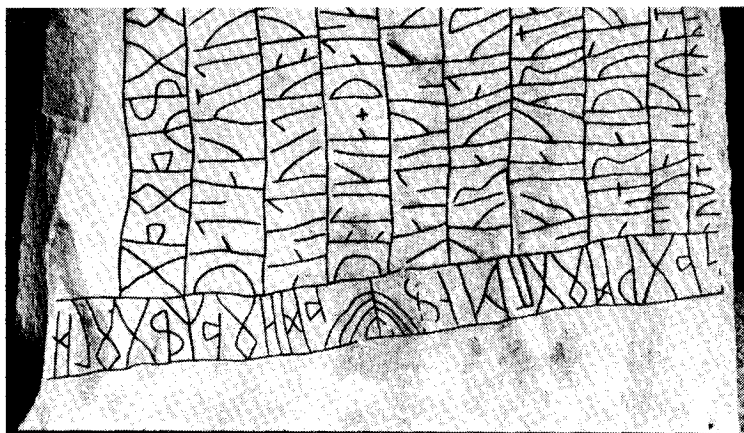
Kolonisationen satte spår: de nya boställena fick namn som Bonde-ryd, Kråkeryd (ryd = röjning för odling), Smedstorp och Vendelstorp (torp = nybygge).

Det allra första skriftliga beviset på ett "torp" finns på Rökstenen från 800-talet. Enligt den senaste tolkningen av Rökstenens runor (gjord av Conny L A Pettersson 1981) kan man utgå från att Ingvald odlade ny mark söder om sitt fädernehem, Hegila, och att hans nyodling fick namnet Ingvaldstorp. Torpet utvecklades genom århundradena till ett större hemman än fädernehemmet och har t o m varit sätesgård.

Även om ordet torp oftast givits tolkningen nyodling så har torpets storlek, funktion och karaktär skiftat. Lägst i anseende stod backstugan. Därefter ökade anseendet hos dagsverkstorp (eller jordstorp, som de också kallades) och hantverkstorp. Högst stod soldattorpen.

Ingvaldsättningarna, som odlade ny mark i Ingvaldstorp, nämns på Rökstenens baksida, upp och ner längst ner till vänster
(Foto: OLLE STRÖM)

*Kärbo, ett av 64 torp som inventerades i Svanshals socken t o m 1988. Då återstod ett 40-tal att söka upp, de flesta kvar bara som grunder
(Foto: OLLE STRÖM)*

*Torpet Backens uthus. Backen var hantverkstorp under Svanshals kyrkoherdeboställe. Siste brukare var snickaren Karl Otto Smith och hans hustru Lovisa Augusta år 1895
(Foto: OLLE STRÖM)*

Det var på 1700- och 1800-talen som torpens utbredning och betydelse blev som störst. Det gällde för den starkt växande befolkningen att skaffa sig bostad och något att leva av och då blev nyodlingen räddningen för många — inte bara som en förbättring för dräng och piga, utan ofta även för ungdomar från i hemman satt jord, där syskonen var många.

Före den stora emigrationen och industrialiseringen var nyodling av mark och bildandet av torp ett sätt för oändligt många att leva och kanske att överleva. Människorna i Ödeshögsbygden var inget undantag.

Torpkontrakt

Under studier och forskning kring torp och torparminnen och skorpvandringar i Svanshals har vi funnit olika slag av torpkontrakt vari man förskrivit hur trädgården skulle bevaras med ett visst antal fruktträd och bärbuskar, såsom 2-3 sorter av äppelträd, klarbärs- och sötbärsträd, vinbärs- och krusbärsbuskar. Var torpargrunden fanns hittade vi ofta genom att titta efter vildapel, bärbuskar (och ibland även syrenbuskar). Frukt och bär odlades, efter

